

Bruksela, 19 października 2026 r.
(OR. en)

14650/26

SOC 674
COH 165
ENER 664
EMPL 390
ENV 1255
ECOFIN 1332

WYNIK PRAC

Od:	Sekretariat Generalny Rady
Do:	Delegacje
Dotyczy:	Zalecenie Rady w sprawie zwalczania wykluczenia mieszkaniowego, w tym bezdomności

Delegacje otrzymują w załączeniu konkluzje Rady na powyższy temat, zatwierdzone przez Radę EPSCO na posiedzeniu w dniu 19 października 2026 r.

2026/0105 (NLE)

ZAŁECENIE RADY

w sprawie zwalczania wykluczenia mieszkaniowego, w tym bezdomności

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 292 w związku z jego art. 153 ust. 1 lit. j),

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Zgodnie z art. 3 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej Unia zwalcza wykluczenie społeczne i dyskryminację oraz wspiera sprawiedliwość społeczną i ochronę socjalną. Zgodnie z art. 151 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) Unia i państwa członkowskie mają na celu między innymi promowanie zatrudnienia, poprawę warunków życia i pracy, odpowiednią ochronę socjalną oraz przeciwdziałanie wykluczeniu.
- (2) W art. 34 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej przewidziano uznanie i poszanowanie prawa do pomocy społecznej i mieszkaniowej dla zapewnienia, zgodnie z zasadami ustanowionymi w prawie Unii oraz ustawodawstwach i praktykach krajowych, godnej egzystencji wszystkim osobom pozbawionym wystarczających środków.

- (3) W art. 31 Europejskiej karty społecznej (zrewidowanej)¹ potwierdzono zobowiązanie wszystkich stron do popierania dostępu do mieszkań o odpowiednim standardzie, zapobiegania i ograniczania bezdomności w celu jej stopniowego likwidowania oraz uczynienia kosztów mieszkań dostępnymi dla tych, którzy nie mają wystarczających zasobów.
- (4) W listopadzie 2017 r. Parlament Europejski, Rada Unii Europejskiej i Komisja proklamowały Europejski filar praw socjalnych². Zasada 19 stanowi, że osobom potrzebującym zapewnia się dostęp do mieszkań socjalnych lub pomocy mieszkaniowej dobrej jakości oraz ochronę przed przymusową eksmisją. Stanowi ona również, że osobom bezdomnym należy zapewnić odpowiednie schronienie i usługi służące promowaniu ich integracji społecznej.
- (5) Zgodnie ze strategią UE na rzecz praw dziecka w zaleceniu Rady (UE) 2021/1004 w sprawie ustanowienia europejskiej gwarancji dla dzieci³ zaapelowano do państw członkowskich m.in. o zapewnienie dzieciom w potrzebie skutecznego dostępu do odpowiednich warunków mieszkaniowych, ze szczególnym uwzględnieniem zapobiegania bezdomności wśród dzieci i rodzin oraz przeciwdziałania jej. W zaleceniu Rady z dnia 30 stycznia 2023 r. w sprawie odpowiedniego dochodu minimalnego zapewniającego aktywne włączenie⁴ zalecono łączenie odpowiedniego wsparcia dochodu, rynków pracy sprzyjających włączeniu społecznemu oraz dostępu do usług wspierających i podstawowych, w tym mieszkalnictwa. W zaleceniu Rady z dnia 27 listopada 2023 r. w sprawie opracowania warunków ramowych gospodarki społecznej⁵ zaapelowano do państw członkowskich, aby uznały i wspierały rolę gospodarki społecznej w zapewnianiu dostępnych i wysokiej jakości usług społecznych i opiekuńczych oraz mieszkań, również z uwzględnieniem grup w niekorzystnej sytuacji, w ścisłej koordynacji z publicznie dostępnymi usługami społecznymi.

¹ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=163>.

² Międzyinstytucjonalna proklamacja Europejskiego filaru praw socjalnych.

³ Zalecenie Rady z dnia 14 czerwca 2021 r. w sprawie ustanowienia europejskiej gwarancji dla dzieci (Dz.U. L 223 z 22.6.2021, s. 14).

⁴ Zalecenie Rady z dnia 30 stycznia 2023 r. w sprawie odpowiedniego dochodu minimalnego zapewniającego aktywne włączenie (Dz.U. C 41 z 3.2.2023, s. 1).

⁵ Zalecenie Rady z dnia 27 listopada 2023 r. w sprawie opracowania warunków ramowych gospodarki społecznej (Dz.U. C, C/2023/1344, 29.11.2023).

- (6) W strategii na rzecz równouprawnienia płci na lata 2026–2030⁶ podkreślono, że trudne sytuacje mieszkaniowe szczególnie dotyczą kobiet, ponieważ kobiety są nadmiernie reprezentowane wśród osób samotnie wychowujących dzieci, osób starszych i ofiar przemocy ze względu na płeć. W dyrektywie (UE) 2024/1385 w sprawie zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej⁷ wezwano państwa członkowskie do zapewnienia, między innymi, aby służby wsparcia udzielały ofiarom informacji i wsparcia w zakresie dostępu do mieszkań.
- (7) W zaleceniu Rady z dnia 12 marca 2021 r. w sprawie równouprawnienia, włączenia i partycypacji Romów⁸ wezwano państwa członkowskie do zapewnienia równego traktowania ludności romskiej w zakresie dostępu do m.in. odpowiedniego, wolnego od segregacji mieszkalnictwa i usług podstawowych⁹. W strategii na rzecz równości osób LGBTIQ+ na lata 2026–2030¹⁰ podkreślono, że dyskryminacja i brak akceptacji społecznej przyczyniają się do wysokiego poziomu ubóstwa i bezdomności wśród osób LGBTIQ+. W komunikacie „Udoskonalenie strategii na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami do 2030 r.” Komisja wzywa do zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami dostępu do przystępnych cenowo mieszkań pozbawionych barier, zgodnie z Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

⁶ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów COM/2026/113 final: Strategia na rzecz równouprawnienia płci na lata 2026–2030.

⁷ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1385 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (Dz.U. L, 2024/1385, 24.5.2024).

⁸ Zalecenie Rady z dnia 12 marca 2021 r. w sprawie równouprawnienia, włączenia i partycypacji Romów (Dz.U. C 93 z 19.3.2021, s. 1).

⁹ Uzupełnione komunikatem Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady: Unia równości: unijne ramy strategiczne na rzecz równouprawnienia, włączenia społecznego i udziału Romów, COM/2020/620 final.

¹⁰ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – *Unia równości: strategia na rzecz równości osób LGBTIQ+ na lata 2026–2030*, COM(2025) 725 final.

- (8) W zaleceniu Rady z dnia 8 grudnia 2022 r. w sprawie dostępu do przystępnej cenowo i dobrej jakościowo opieki długoterminowej¹¹ zaleca się, aby państwa członkowskie rozwijały lub ulepszały formalne usługi opieki długoterminowej, zwłaszcza opieki domowej i środowiskowej. Mieszkalnictwo dostosowane do zmieniających się indywidualnych potrzeb w zakresie opieki jest podstawowym warunkiem wstępnym starzenia się we własnej społeczności, umożliwiającym świadczenie opieki domowej i pomagającym uniknąć niepotrzebnego korzystania z opieki w zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych.
- (9) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1346 w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania osób ubiegających się o ochronę międzynarodową¹² stanowi, że – zgodnie z ogólnounijnymi normami zharmonizowanymi – osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową są uprawnione do świadczeń materialnych w ramach przyjmowania, które obejmują miejsce zakwaterowania, wyżywienie, odzież i artykuły higieny osobistej, a także świadczenie na codzienne wydatki.
- (10) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego¹³ („dyrektywa w sprawie rachunków płatniczych”) stanowi w art. 16 ust. 2, że państwa członkowskie zapewniają konsumentom legalnie przebywającym w Unii, w tym konsumentom bez stałego adresu, prawo do otwarcia i korzystania z podstawowego rachunku płatniczego w instytucjach kredytowych zlokalizowanych na ich terytorium. Prawo to przysługuje niezależnie od miejsca zamieszkania konsumenta.

¹¹ Zalecenie Rady z dnia 8 grudnia 2022 r. w sprawie dostępu do przystępnej cenowo i dobrej jakościowo opieki długoterminowej (Dz.U. C 476 z 15.12.2022, s. 1).

¹² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1346 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową (Dz.U. L, 2024/1346, 22.5.2024).

¹³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego (Dz.U. L 257 z 28.8.2014, s. 214).

- (11) 21 czerwca 2021 r. instytucje UE, państwa członkowskie, partnerzy społeczni i organizacje społeczeństwa obywatelskiego podpisały Deklarację lizbońską w sprawie europejskiej platformy zwalczania bezdomności¹⁴. Zobowiązuje ona wszystkich sygnatariuszy do uruchomienia europejskiej platformy zwalczania bezdomności w celu promowania opracowywania i wdrażania zintegrowanych podejść, ukierunkowanych na człowieka i opartych na zapewnieniu dostępu do mieszkania oraz w celu działania na rzecz położenia kresu bezdomności w Unii Europejskiej do 2030 r., tak aby:
- (i) nikt nie spał w przestrzeni publicznej z powodu braku dostępnego, bezpiecznego i odpowiedniego zakwaterowania doraźnego;
 - (ii) nikt nie mieszkał w obiektach zakwaterowania doraźnego lub czasowego dłużej, niż jest to konieczne do uzyskania stałego rozwiązania mieszkaniowego;
 - (iii) nikt nie został zwolniony z żadnej placówki okresowego pobytu (np. więzienia, szpitala, zakładu opiekuńczego) bez oferty odpowiedniego zakwaterowania;
 - (iv) w miarę możliwości zapobiegać eksmisjom, a w razie potrzeby – aby nikt nie był eksmitowany bez uzyskania pomocy w znalezieniu odpowiedniego rozwiązania mieszkaniowego;
 - (v) nikt nie był dyskryminowany ze względu na swoją bezdomność.
- (12) Europejska platforma zwalczania bezdomności to ugruntowane ramy współpracy na szczeblu UE w zakresie bezdomności. Stanowi ona wspólne forum budowania wiedzy, wzajemnego uczenia się i współpracy między państwami członkowskimi i zainteresowanymi stronami, a tym samym przyczynia się do kształtowania polityki opartej na dowodach i zwiększania zdolności wdrożeniowych, w tym w odniesieniu do zapobiegania wykluczeniu mieszkaniowemu i reagowania na to zjawisko.

¹⁴ Deklaracja lizbońska w sprawie europejskiej platformy zwalczania bezdomności (21 czerwca 2021 r., Lizbona, Portugalia).

- (13) W deklaracji z La Hulpe¹⁵, podpisanej w dniu 16 kwietnia 2024 r. podczas konferencji wysokiego szczebla w sprawie Europejskiego filaru praw socjalnych, przyznano, że bezdomność pozostaje problemem w wielu państwach członkowskich, i wezwano do dalszych działań na rzecz dostępnych, wydajnych, ekologicznych i przystępnych cenowo mieszkań socjalnych, aby zaspokoić potrzeby mieszkaniowe wszystkich, wyeliminować bezdomność i promować podejście „najpierw mieszkanie”. W deklaracji uznano również znaczenie europejskiej platformy zwalczania bezdomności.
- (14) W rezolucji przyjętej w dniu 24 listopada 2020 r.¹⁶ Parlament Europejski podkreślił, że dostęp do mieszkań jest podstawowym prawem człowieka oraz wezwał Komisję i państwa członkowskie do zintensyfikowania działań, aby położyć kres bezdomności w Unii do 2030 r. W rezolucji przyjętej w dniu 10 marca 2026 r.¹⁷ Parlament Europejski podkreślił potrzebę europejskiego podejścia i rozwiązań w celu zapewnienia dostępności godnych i przystępnych cenowo mieszkań oraz wezwał państwa członkowskie do opracowania i wdrożenia opartych na zapewnieniu dostępu do mieszkania strategii w celu ograniczenia bezdomności. W rezolucji wezwano również Komisję do zapewnienia wsparcia politycznego w celu podjęcia problemu bezdomności oraz do monitorowania postępów w tej dziedzinie.

¹⁵ Deklaracja z La Hulpe w sprawie przyszłości Europejskiego filaru praw socjalnych (16 kwietnia 2024 r., La Hulpe, Belgia).

¹⁶ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 24 listopada 2020 r. w sprawie zajęcia się poziomem bezdomności w UE (2020/2802(RSP)).

¹⁷ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 10 marca 2026 r. w sprawie kryzysu mieszkaniowego w Unii Europejskiej i propozycji rozwiązań dotyczących godnych, zrównoważonych i przystępnych cenowo mieszkań (2025/2070(INI)).

- (15) W rozporządzeniu wykonawczym Komisji (UE) 2017/543 z dnia 22 marca 2017 r.¹⁸ określającym zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 763/2008 w sprawie spisów powszechnych ludności i mieszkań w zakresie specyfikacji technicznych tematów i dotyczących ich podziałów zawarto definicje statystyczne dotyczące bezdomności; rozporządzenie to obowiązuje do końca 2027 r. Od 2028 r. nowe ramy prawne dla tych definicji zapewnia rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2025/2458 z dnia 26 listopada 2025 r. w sprawie statystyk europejskich dotyczących ludności i mieszkań¹⁹, które przewiduje między innymi badania pilotażowe i studia wykonalności.
- (16) W swojej opinii w sprawie wyeliminowania bezdomności w Unii Europejskiej²⁰, przyjętej w dniu 2 grudnia 2021 r., Europejski Komitet Regionów z zadowoleniem przyjął uruchomienie platformy i podkreślił cztery ważne kierunki jej działań, a mianowicie wzajemne uczenie się, promowanie dostępu do finansowania, gromadzenie danych i monitorowanie postępów w realizacji polityki, a także wychwytywanie obiecujących innowacji oraz pomoc w ich rozwijaniu na dużą skalę.
- (17) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny w swojej opinii pt. „W kierunku unijnych ram krajowych strategii przeciwdziałania bezdomności w oparciu o zasadę »najpierw mieszkanie«”²¹, przyjętej w dniu 13 grudnia 2023 r., wezwał do opracowania strategii UE na rzecz walki z bezdomnością, co umożliwiłoby włączenie krajowych polityk walki z bezdomnością do europejskiego semestru. Zasugerował również, że strategia ta powinna opierać się na zaleceniu Rady w sprawie bezdomności.

¹⁸ Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2017/543 z dnia 22 marca 2017 r. określające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 763/2008 w sprawie spisów powszechnych ludności i mieszkań w zakresie specyfikacji technicznych tematów i dotyczących ich podziałów (Dz.U. L 78 z 23.3.2017, s. 13).

¹⁹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2025/2458 z dnia 26 listopada 2025 r. w sprawie statystyk europejskich dotyczących ludności i mieszkań, zmieniające rozporządzenie (WE) nr 862/2007 oraz uchylające rozporządzenia (WE) nr 763/2008 i (UE) nr 1260/2013 (Dz.U. L 2025/2458, 12.12.2025).

²⁰ Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – Wyeliminowanie bezdomności w Unii Europejskiej: perspektywa lokalna i regionalna (Dz.U. C 97 z 28.2.2022, s. 26).

²¹ Opinia EESC 2023/01741 Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego pt. „W kierunku unijnych ram krajowych strategii przeciwdziałania bezdomności w oparciu o zasadę »najpierw mieszkanie«”.

- (18) We wspólnym sprawozdaniu o zatrudnieniu na 2026 r.²² zauważono, że państwa członkowskie powinny podjąć działania mające na celu wspieranie dostępu do przystępnych cenowo mieszkań, mieszkań socjalnych lub odpowiedniej pomocy mieszkaniowej, w stosownych przypadkach, zapobiegały i przeciwdziałały bezdomności jako najbardziej skrajnej formie ubóstwa, przeciwdziałały wykluczeniu społecznemu za pomocą zintegrowanych, ukierunkowanych na człowieka i opartych na zapewnieniu dostępu do mieszkania podejść strategicznych oraz promowały renowacje lokali mieszkalnych i mieszkań socjalnych.
- (19) W Europejskim planie na rzecz przystępnych cenowo mieszkań²³, przyjętym przez Komisję w dniu 16 grudnia 2025 r., uznano, że rosnące koszty mieszkaniowe i ograniczony dostęp do mieszkań socjalnych i mieszkań przystępnych cenowo mają nieproporcjonalnie duży wpływ na niektóre grupy oraz że bezdomność jest utrzymującym się i złożonym wyzwaniem, któremu należy sprostać za pomocą rozwiązań opartych na zapewnieniu dostępu do mieszkania (takich jak podejście „najpierw mieszkanie”), którym towarzyszy zintegrowane podejście do zwalczania ubóstwa i wykluczenia.
- (20) W pierwszej w historii strategii UE na rzecz walki z ubóstwem, przyjętej przez Komisję w dniu 6 maja 2026 r., wskazano ceny mieszkań jako szczególne wyzwanie dla osób doświadczających ubóstwa lub nim zagrożonych i zauważono, że dostęp do przystępnych cenowo, zrównoważonych i wysokiej jakości mieszkań stanowi niezbędny warunek integracji społecznej i wejścia na rynek pracy.
- (21) W celach zrównoważonego rozwoju ONZ na 2030 r. nr 1 i 11 wezwano do wyeliminowania skrajnego ubóstwa, w tym bezdomności, na całym świecie oraz do zapewnienia wszystkim dostępu do odpowiednich, bezpiecznych i przystępnych cenowo mieszkań.
- (22) Bezdomność pozostaje najbardziej skrajnym i widocznym przejawem ubóstwa i wykluczenia społecznego w Unii Europejskiej. Dotyka ona jednostki i rodziny we wszystkich państwach członkowskich oraz podważa zasady godności, równości i sprawiedliwości społecznej, na których opiera się Unia. Pomimo dotychczasowych wysiłków w szeregu państw członkowskich liczba osób bezdomnych rośnie i szacuje się, że zjawisko to dotyka ponad milion osób²⁴.

²² Komisja Europejska: Dyrekcja Generalna ds. Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Włączenia Społecznego, Wspólne sprawozdanie o zatrudnieniu 2026 – przyjęte przez Radę EPSCO w dniu 9 marca 2026 r., Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2026 r.

²³ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów COM/2025/1025 final: Europejski plan na rzecz przystępnych cenowo mieszkań.

²⁴ Baza danych OECD dotycząca przystępnych cenowo mieszkań.

- (23) Wykluczenie mieszkaniowe oznacza niezdolność jednostki lub gospodarstwa domowego do uzyskania lub utrzymania godnego, stabilnego mieszkania spełniającego podstawowe normy bezpieczeństwa, pewności prawnej, dostępności i przystępności cenowej. Bezdomność jest jego najbardziej widoczną i skrajną formą i obejmuje osoby śpiące w przestrzeni publicznej oraz w miejscach zakwaterowania doraźnego lub tymczasowego dla osób bezdomnych. Wykluczenie mieszkaniowe jest jednak szerszym pojęciem i obejmuje osoby, które mają dach nad głową, ale żyją w nieodpowiednich lub niezabezpieczonych warunkach. Niezabezpieczone warunki mieszkaniowe występują wtedy, gdy osoby są narażone na ryzyko eksmisji, przemocy domowej lub mają niepewne umowy najmu. Nieodpowiednie warunki mieszkaniowe występują wtedy, gdy osoby zajmują lokale mieszkalne o jakości poniżej norm, które pozbawione są podstawowych udogodnień (takich jak toalety wewnątrz budynku spłukiwane wodą lub urządzenia sanitarne). Lokale te mogą znajdować się w bardzo złym stanie, być poważnie przeludnione lub nieprzystosowane dla osób o dodatkowych potrzebach (takich jak osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami i osoby wymagające opieki długoterminowej).
- (24) Mieszkalnictwo jest kluczową społeczną determinantą zdrowia, włączenia społecznego i spójnego społeczeństwa, a brak mieszkań, ich niska jakość lub życie w segregacyjnych środowiskach mieszkaniowych może mieć negatywny wpływ na jakość życia, w tym na zdrowie psychiczne i fizyczne, dobrostan, zatrudnienie i możliwości edukacyjne jednostek i społeczności.
- (25) Wykluczenie mieszkaniowe i bezdomność wynikają ze złożonej interakcji czynników strukturalnych, instytucjonalnych i osobistych. Należą do nich ubóstwo, bezrobocie, brak mieszkań socjalnych i mieszkań przystępnych cenowo lub brak pomocy mieszkaniowej dobrej jakości, dyskryminacja, zły stan zdrowia psychicznego i fizycznego, nadużywanie substancji odurzających i przemoc domowa.
- (26) W 2024 r. w Unii prawie 6 % osób w wieku co najmniej 16 lat, które w ciągu ostatnich 5 lat szukały mieszkania, zgłosiło, że co najmniej raz poczuło się dyskryminowane. Odsetek osób, które poczuły się dyskryminowane, był dwukrotnie wyższy w przypadku osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (10 %) w porównaniu z osobami, które nie są tymi zjawiskami zagrożone (5 %). W 2024 r. około 17 % populacji Unii mieszkało w przeludnionym domu.

- (27) Niedobór mieszkań socjalnych i mieszkań przystępnych cenowo jest jedną z głównych przeszkód w walce z wykluczeniem mieszkaniowym i bezdomnością. W latach 2013–2024 ceny nieruchomości mieszkalnych w ujęciu nominalnym wzrosły o ponad 60 % w całej Unii, szybciej niż dochody gospodarstw domowych, przy czym w kilku państwach członkowskich odnotowano średni wzrost cen nominalnych sięgający ponad 220 %. Jednocześnie średnie czynsze wzrosły o około 20 %, przy czym ogólnie nowe umowy najmu opiewają na kwoty znacznie wyższe niż umowy starsze, zwłaszcza na obszarach miejskich i turystycznych. W 17 państwach członkowskich koszty mieszkaniowe, w tym wody, energii elektrycznej, ogrzewania i chłodzenia, gazu i innych paliw, wzrosły w porównaniu ze średnią unijną, przy czym w niektórych państwach członkowskich wzrosły nawet o ponad 80 % powyżej średniej UE, a w 10 innych państwach członkowskich spadły.
- (28) Podaż mieszkań stoi w obliczu wyzwań związanych z nadążaniem za rosnącym popytem, między innymi ze względu na wysokie koszty budowy, deficyt innowacji, niedobór wykwalifikowanej siły roboczej, migrację i nadmierną biurokrację. W szczególności koszty budowy w Unii wzrosły o 56 % w latach 2010–2024, przy czym w niektórych państwach członkowskich odnotowano wzrost o ponad 170 %. Liczba pozwoleń na budowę budynków mieszkalnych (liczba lokali mieszkalnych) zmniejszyła się o 22 % w latach 2021–2024, a istniejące zasoby mieszkaniowe nie zostały w pełni wykorzystane, przy czym około 20 % lokali mieszkalnych w całej UE to pustostany lub lokale, które są niedostatecznie użytkowane (w tym mieszkania sezonowe lub drugie miejsca zamieszkania oraz jednostki mieszkaniowe zakupione jako inwestycje i niewykorzystywane jako główne miejsca zamieszkania).

- (29) W tym kontekście zwiększenie podaży mieszkań socjalnych i mieszkań przystępnych cenowo ma kluczowe znaczenie dla rozwiązania problemu wykluczenia mieszkaniowego. W szczególności potrzebne są dalsze inwestycje w celu wsparcia budowy nowych lokali mieszkalnych, renowacji oraz, w miarę możliwości, efektywniejszego wykorzystania istniejących lokali niedostatecznie użytkowanych i niezamieszkanymi, w tym poprzez zachęcanie do wynajmu nieruchomości będących własnością prywatną, zmianę przeznaczenia istniejących zasobów budowlanych, np. budynków biurowych. Przegląd zasad pomocy państwa dotyczących usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym w ramach Europejskiego planu na rzecz przystępnych cenowo mieszkań oraz rozporządzenie śródkresowe w sprawie przeglądu funduszy polityki spójności UE²⁵ przyczyniają się do opracowania ram wspomagających inwestycje w mieszkania socjalne i mieszkania przystępne cenowo (do marca 2026 r. państwa członkowskie i regiony realokowały co najmniej 3,3 mld EUR na przystępne cenowo i zrównoważone mieszkania w ramach przeglądu śródkresowego). Dalsze przeprogramowanie do lat 2029–2030 można nadal wspierać poprzez średnioterminową elastyczność regulacyjną i możliwość podniesienia unijnej stopy współfinansowania inwestycji mieszkaniowych.
- (30) Zgodnie z zasadami nowego europejskiego Bauhausu dostęp do odpowiednich, zrównoważonych, przystępnych cenowo, wysokiej jakości mieszkań należy uznać za część szerszego ekosystemu społecznego i terytorialnego, który wspiera włączenie społeczne, życie społeczności, mobilność pracowników, dostęp do kształcenia i szkolenia, zdrowie, opiekę długoterminową, niezależne życie i spójność społeczną. Polityka mieszkaniowa jest skuteczniejsza i tworzy społeczną wartość dodaną, jeżeli jest połączona ze środkami ukierunkowanymi na konkretny obszar, infrastrukturą lokalną i usługami opartymi na społeczności oraz ma na celu promowanie sprzyjających włączeniu społecznemu i zrównoważonych dzielnic, które zaspokajają potrzeby mieszkańców.

²⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2025/1914 z dnia 18 września 2025 r. w sprawie zmiany rozporządzeń (UE) 2021/1058 i (UE) 2021/1056 w odniesieniu do środków szczególnych mających na celu sprostanie strategicznym wyzwaniom w kontekście przeglądu śródkresowego (Dz.U. L, 2025/1914, 19.9.2025).

- (31) Aby zwiększyć podaż i przystępność cenową, państwa członkowskie w zależności od uwarunkowań krajowych mogą korzystać z różnych modeli mieszkaniowych, w tym mieszkań socjalnych i publicznych, mieszkań na wynajem po kosztach i nastawionych na ograniczony zysk, spółdzielni mieszkaniowych, społecznych agencji najmu oraz innych modeli nienastawionych na zysk lub leżących w interesie publicznym. Modele te, często realizowane przez organizacje gospodarki społecznej, mogą przyczynić się do długoterminowej przystępności cenowej, zmniejszyć narażenie na szkodliwe spekulacje i pomóc w lepszym wykorzystaniu istniejących lokali mieszkalnych, gruntów i zasobów inwestycyjnych. Innowacyjne koncepcje wspólnego zamieszkiwania, w tym mieszkania wielopokoleniowe, mieszkania współdzielone i rozwiązania oparte na współdzieleniu przestrzeni, mogą również pomóc stawić czoła wyzwaniom związanym z izolacją społeczną, niedostatecznym wykorzystaniem budynków i lokalnymi niedoborami mieszkań. W określeniu udanych modeli już wdrożonych w innych państwach członkowskich może pomóc wzajemne uczenie się.
- (32) Systemy mieszkaniowe mogą się różnić w poszczególnych państwach członkowskich. W wielu państwach członkowskich jako jeden z instrumentów sprawdzają się mieszkania socjalne, podczas gdy w innych państwach członkowskich stosuje się systemy alternatywne. Ponadto pojęcia takie jak mieszkania socjalne i mieszkania przystępne cenowo są różnie rozumiane w poszczególnych państwach członkowskich, w zależności od uwarunkowań krajowych i ram instytucjonalnych.
- (33) Zwiększenie podaży mieszkań socjalnych i mieszkań przystępnych cenowo wymaga stabilnych ram zarządzania i inwestycji, w tym partnerstw publiczno-prywatnych, partnerstw interesu publicznego oraz nowych, rozszerzonych partnerstw publiczno-prywatnych z udziałem obywateli (skoncentrowanych na integracji potencjalnych mieszkańców). Ważna jest współpraca między organami publicznymi, organizacjami gospodarki społecznej, dostawcami mieszkań socjalnych i mieszkań przystępnych cenowo, prywatnymi deweloperami mieszkaniowymi, instytucjami edukacyjnymi, pracodawcami, instytucjami finansowymi i innymi zainteresowanymi stronami. Finansowanie mieszane, czynsze oparte na kosztach, fundusze odnawialne, gwarancje publiczne, długoterminowe umowy dzierżawy gruntów publicznych i inne mechanizmy finansowania leżące w interesie publicznym mogą pomóc w mobilizacji finansowania długoterminowego i wspierać długoterminową przystępność cenową. Ponadto państwa członkowskie mogą również promować i wspierać innowacyjne oddolne projekty mieszkaniowe sprzyjające włączeniu społecznemu, które wspólnie planują i finansują przyszli mieszkańcy.

- (34) Wykluczenie mieszkaniowe i bezdomność mogą w nieproporcjonalnie duży sposób dotyczyć niektóre grupy ludności, przy czym skala oraz skład grup dotkniętych tym problemem znacznie się różnią w zależności od warunków krajowych, regionalnych i lokalnych. Niektóre osoby i grupy mogą borykać się ze szczególnymi i nakładającymi się na siebie trudnościami w dostępie do mieszkań i większym ryzykiem wykluczenia mieszkaniowego lub bezdomności. Mogą one obejmować osoby młode (takie jak studenci, których nie stać na mieszkania studenckie lub którzy nie mają do nich dostępu lub osoby opuszczające placówki opieki instytucjonalnej lub alternatywnej), osoby bezrobotne, osoby doświadczające ubóstwa pracujących, rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji (w tym osoby samotnie wychowujące dzieci i większe rodziny z dziećmi), ofiary przemocy ze względu na płeć i osoby, które doświadczyły takiej przemocy, osoby starsze znajdujące się w trudnej sytuacji mieszkaniowej, osoby z niepełnosprawnościami i osoby wymagające opieki długoterminowej, Romów, osoby ze środowisk migracyjnych, osoby należące do mniejszości rasowych lub etnicznych oraz osoby LGBTIQ+.
- (35) Zapobieganie wykluczeniu mieszkaniowemu i bezdomności, w połączeniu z dostępem do odpowiednich i bezpiecznych mieszkań oraz kompleksowych, ukierunkowanych na człowieka usług wsparcia, takich jak zintegrowane usługi społeczne, to niektóre spośród najskuteczniejszych narzędzi eliminacji bezdomności. Należy wezwać państwa członkowskie do wzmocnienia polityk zapobiegawczych obejmujących uniwersalne środki zapobiegawcze, interwencje u źródła ukierunkowane na populację wysokiego ryzyka, zapobieganie kryzysom wśród osób i gospodarstw domowych stojących w obliczu rychłej bezdomności oraz interwencje doraźne w celu zapewnienia szybkiego dostępu do zakwaterowania tymczasowego.
- (36) Narzędzia wczesnej interwencji, takie jak mediacja w sprawie zaległości w spłacie czynszów i kredytów hipotecznych, doradztwo w zakresie zadłużenia, pomoc prawna dotycząca praw najemców i wynajmujących, systemy wczesnego ostrzegania i krótkoterminowe wsparcie finansowe, nie są w sposób spójny dostępne we wszystkich państwach członkowskich, a wzmocnienie tych mechanizmów ma zasadnicze znaczenie dla skutecznego zapobiegania wykluczeniu mieszkaniowemu.
- (37) Zapobieganie przymusowym eksmisjom²⁶ i zapewnianie wsparcia podczas relokacji wymaga sprawiedliwych ram prawnych zapewniających bezpieczeństwo i stabilność mieszkaniową najemcom i prawa wynajmującym. Współpraca z władzami lokalnymi, służbami socjalnymi oraz możliwości mediacji, obejmujące społeczne agencje najmu, mogą zmniejszyć ryzyko bezdomności i ułatwić zmianę miejsca zamieszkania.

²⁶ „Przymusowe eksmisje” w rozumieniu Komitetu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturowych UNHCR, uwaga ogólna nr 7 (1997 r.) „Prawo do odpowiednich warunków mieszkaniowych: przymusowe eksmisje” (20/05/97).

- (38) Podejścia oparte na zapewnieniu dostępu do mieszkania, w tym model „najpierw mieszkanie”, które łączą szybki dostęp do długoterminowych i bezpiecznych mieszkań ze zindywidualizowanymi i zintegrowanymi usługami wsparcia, w tym wsparciem socjalnym, zdrowotnym i w zakresie zatrudnienia dostosowanymi do indywidualnych potrzeb, wykazały trwałe pozytywne wyniki w zapobieganiu wykluczeniu mieszkaniowemu i bezdomności oraz ograniczaniu tych zjawisk, a także w promowaniu integracji społecznej i ekonomicznej.
- (39) Dla osób doświadczających bezdomności lub wykluczenia mieszkaniowego barierą mogą być wymogi administracyjne dotyczące dostępu do pomocy, w tym obowiązek przedstawienia dowodu stałego miejsca zamieszkania. Zniesienie lub dostosowanie takich wymogów – w stosownych przypadkach – może poprawić wykorzystanie dostępnego wsparcia i pomóc w zajęciu się pierwotnymi przyczynami wykluczenia mieszkaniowego.
- (40) Rosnące koszty mieszkaniowe i ograniczony dostęp do mieszkań socjalnych i mieszkań przystępnych cenowo mogą utrudniać mobilność na rynku pracy, ponieważ osoby fizyczne mogą nie być w stanie przenieść się na obszary, gdzie dostępne są możliwości zatrudnienia. Może to mieć wpływ na konkurencyjność i wzrost gospodarczy. Podjęcie problemu przystępności cenowej i dostępności mieszkań odgrywa kluczową rolę we wspieraniu uczestnictwa w rynku pracy i w zapewnianiu skutecznego funkcjonowania rynków pracy.
- (41) Różnice w definicjach, systemach monitorowania i metodach gromadzenia danych stosowanych w poszczególnych państwach członkowskich ograniczają dostępność porównywalnych danych na temat bezdomności na szczeblu Unii.
- (42) Wiarygodne, odpowiednie i regularnie gromadzone dane i dowody statystyczne dotyczące wykluczenia mieszkaniowego i bezdomności mają kluczowe znaczenie dla skutecznego opracowywania, monitorowania i oceny polityki, ułatwiając ocenę postępów bez zwiększania obciążenia administracyjnego.
- (43) Przeciwdziałanie wykluczeniu mieszkaniowemu i bezdomności wymaga koordynacji międzysektorowej i wielopoziomowego zarządzania z udziałem szczebla unijnego, krajowego, regionalnego i lokalnego, a także społeczeństwa obywatelskiego i organizacji gospodarki społecznej, podmiotów oferujących mieszkania oraz osób, które doświadczyły bezdomności.

- (44) Partnerstwa z organizacjami oferującymi wsparcie osobom doświadczającym bezdomności i osobom stojącym w obliczu wykluczenia mieszkaniowego w szerszym ujęciu mogą wzmocnić działania publiczne mające na celu oferowanie usług, które sprzyjają włączeniu społecznemu i tworzą stabilne rozwiązania mieszkaniowe dla konkretnych grup docelowych. Zapewniając dodatkowe usługi, takie jak integracja zawodowa, organizacje gospodarki społecznej mogą pomóc w zapewnieniu przejścia w kierunku stabilnego życia.
- (45) Skuteczne działania mające na celu zapobieganie wykluczeniu mieszkaniowemu i jego ograniczanie wymagają odpowiedniego i stabilnego finansowania, a także skutecznego wykorzystania i koordynacji dostępnych unijnych, krajowych, regionalnych i lokalnych zasobów finansowych, zgodnie z zakresem kompetencji państw członkowskich i ich ramami budżetowymi.
- (46) ETHOS – Europejska Typologia Bezdomności i Wykluczenia Mieszkaniowego – powstała jako ramy służące lepszemu zrozumieniu i pomiarowi bezdomności w Europie oraz zapewnieniu wspólnego „języka” dla transnarodowej wymiany informacji na temat bezdomności. Klasyfikacja ETHOS obejmuje sytuacje życiowe, które stanowią formy bezdomności i wykluczenia mieszkaniowego, a mianowicie:
- bezdachowość (brak jakiegokolwiek schronienia, spanie w przestrzeni publicznej),
 - bezmieszkaniowość (z miejscem do spania, ale tymczasowo, w placówkach lub schronieniu),
 - mieszkanie w niezabezpieczonych warunkach (zagrożenie poważnym wykluczeniem ze względu na niepewne warunki najmu, eksmisję, przemoc domową, tymczasowe mieszkanie z rodziną/przyjaciółmi),
 - mieszkanie w nieodpowiednich warunkach (w konstrukcjach tymczasowych lub niekonwencjonalnych, w lokalach nienadających się do mieszkania, w warunkach skrajnego przeludnienia).

PRZYJMUJE NINIEJSZE ZALECENIE

PRZEDMIOT

- 1) Bez uszczerbku dla kompetencji krajowych państw członkowskich niniejsze zalecenie zawiera wytyczne w sprawie zwalczania wykluczenia społecznego, a w szczególności:
 - a) wsparcia dla państw członkowskich w zapobieganiu wykluczeniu mieszkaniowemu, a w szczególności bezdomności, i przeciwdziałaniu temu zjawisku;
 - b) promowania opracowywania, wdrażania i ulepszania krajowych, regionalnych lub lokalnych ram strategicznych w oparciu o zintegrowane polityki ukierunkowane na człowieka, oparte na zapewnieniu dostępu do mieszkania.

DEFINICJE

- 2) Do celów niniejszego zalecenia stosuje się następujące definicje:
 - a) „wykluczenie mieszkaniowe” oznacza sytuacje, w których osoby fizyczne lub gospodarstwa domowe nie mają dostępu do odpowiedniego lub bezpiecznego mieszkania. Dotyczy to w szczególności osób doświadczających bezdomności (tj. bezdachowości lub bezmieszkaniowości) oraz osób, które z przyczyn niezależnych od ich woli znajdują się w trudnej sytuacji mieszkaniowej, takiej jak nieodpowiednie lub niezabezpieczone warunki mieszkaniowe;
 - b) „zakwaterowanie doraźne” oznacza zakwaterowanie takie jak noclegownia, którego głównym celem jest zaspokojenie pilnej potrzeby schronienia i zapewnienie dostępu do podstawowych udogodnień;
 - c) „zakwaterowanie tymczasowe” oznacza zakwaterowanie udostępniane na czas określony w okresie poszukiwania długoterminowego i bezpiecznego rozwiązania mieszkaniowego;
 - d) „podejścia oparte na zapewnieniu dostępu do mieszkania” oznaczają modele polityki i świadczenia usług, w których priorytetem jest zapewnienie szybkiego dostępu do odpowiedniego, przystępnego cenowo, długoterminowego i bezpiecznego mieszkania, którym w razie potrzeby towarzyszą zintegrowane, ukierunkowane na człowieka usługi wsparcia na rzecz stabilności mieszkaniowej i włączenia społecznego, takie jak „najpierw mieszkanie”.

ZALECENIA PRZEKROJOWE

3) Zaleca się państwom członkowskim podjęcie następujących działań:

- a) przyjęcie, zmiana lub rozwijanie krajowych i regionalnych ram strategicznych dotyczących zwalczania wykluczenia mieszkaniowego i bezdomności na podstawie ukierunkowanej na człowieka, zintegrowanej polityki opartej na zapewnieniu dostępu do mieszkania zgodnie z niniejszym zaleceniem, z myślą o zwiększeniu wysiłków na rzecz eliminacji bezdomności w Unii Europejskiej. Należy tego dokonać przy zaangażowaniu i udziale władz regionalnych i lokalnych oraz innych odpowiednich partnerów, z poszanowaniem podziału kompetencji w państwach członkowskich;
- b) zdefiniowanie, z uwzględnieniem kontekstu krajowego, trudnej sytuacji mieszkaniowej, w szczególności biorąc pod uwagę ryzyko ubóstwa lub wykluczenia społecznego;
- c) opracowanie dostosowanych do potrzeb środków mających na celu zwalczanie wykluczenia mieszkaniowego i bezdomności oraz przyjęcie podejścia ukierunkowanego na człowieka i opartego na zapewnieniu dostępu do mieszkania, w stosownych przypadkach w oparciu o zasady „najpierw mieszkanie” i nowy europejski Bauhaus, w tym partycypacyjne, ukierunkowane na konkretny obszar i inkluzywne projektowanie, wraz ze świadczeniem zintegrowanych usług, takich jak pomoc społeczna, opieka zdrowotna, opieka długoterminowa i aktywizacja na rynku pracy, w połączeniu z pomocą mieszkaniową;
- d) wyznaczenie odpowiednich, określonych w czasie, osiągalnych i mierzalnych celów zgodnych z deklaracją lizbońską, w tym następujących celów:
 - (i) każda osoba śpiąca w przestrzeni publicznej (osoby doświadczające „całkowitej bezdomności”²⁷, śpiące na ulicy bez schronienia w jakimkolwiek pomieszczeniu mieszkalnym) otrzymuje ofertę zakwaterowania doraźnego;

²⁷ Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2017/543 z dnia 22 marca 2017 r. określające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 763/2008 w sprawie spisów powszechnych ludności i mieszkań w zakresie specyfikacji technicznych tematów i dotyczących ich podziałów (Dz.U. L 78 z 23.3.2017, s. 13).

- (ii) osoby mieszkające w warunkach zakwaterowania doraźnego lub tymczasowego (osoby doświadczające „częściowej bezdomności”) oraz osoby zwolnione z placówki okresowego pobytu otrzymują skuteczne wsparcie, aby jak najszybciej uzyskały dostęp do długoterminowych i bezpiecznych rozwiązań mieszkaniowych.

IDENTYFIKACJA OSÓB DOŚWIADCZAJĄCYCH WYKLUCZENIA MIESZKANIOWEGO LUB ZAGROŻONYCH TAKIM WYKLUCZENIEM

- 4) Zaleca się państwom członkowskim podjęcie następujących działań:
 - a) usprawnienie gromadzenia danych i stałych mechanizmów monitorowania dotyczących grup ludności trudnych do zbadania, w tym osób doświadczających bezdomności, oraz opracowywanie – bez nadmiernych obciążeń administracyjnych – regularnych, kompleksowych i porównywalnych danych, w tym – w miarę możliwości i bez nieproporcjonalnych obciążeń i kosztów dla państw członkowskich – zdezagregowanych statystyk dotyczących wykluczenia mieszkaniowego i bezdomności na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, z poszanowaniem przepisów o ochronie danych i w miarę możliwości z wykorzystaniem istniejących źródeł danych;
 - b) dostosowanie kryteriów identyfikacji osób doświadczających wykluczenia mieszkaniowego lub zagrożonych takim wykluczeniem w ramach odpowiednich usług, takich jak usługi społeczne, usługi w zakresie zatrudnienia, kształcenia, wymiaru sprawiedliwości i ochrony dzieci, oraz stworzenie szybkiej, skutecznej i terminowej wymiany informacji między tymi usługami;
 - c) rozważenie opracowania lub udoskonalenia systemów wczesnego ostrzegania w celu identyfikacji gospodarstw domowych zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym, z zapewnieniem terminowych działań środowiskowych i wsparcia w zakresie zapobiegania; ilościowe określenie i ocena potrzeb mieszkaniowych osób doświadczających bezdomności i osób znajdujących się w trudnej sytuacji mieszkaniowej; opracowanie dostosowanych do potrzeb strategii identyfikacji osób, których liczba jest często niedoszacowana lub które są niewidoczne.

ZAPOBIEGANIE WYKLUCZENIU MIESZKANIOWEMU

5) Zaleca się państwom członkowskim podjęcie następujących działań:

- a) wspieranie w swoich ramach strategicznych osób zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym w utrzymaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych za pomocą ukierunkowanych środków, takich jak doradztwo w zakresie zadłużenia i doradztwo mieszkaniowe, systemy wczesnego ostrzegania, nadzwyczajna pomoc w najmie, mediacja i inne działania łagodzące, takie jak zajęcie się kwestią ubóstwa energetycznego. Zapewnienie dostępności mieszkań dostosowanych do potrzeb oraz dostępności i racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami lub osób wymagających opieki długoterminowej, przy jednoczesnym unikaniu nieproporcjonalnych obciążeń związanych z budową i renowacją;
- b) zapewnienie terminowego i skutecznego dostępu, zwłaszcza dla osób zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym, do informacji na temat dostępnych środków wsparcia mieszkaniowego, społecznego i dochodowego oraz pomocy w przypadku bezdomności, w tym poprzez dostarczanie informacji w dostępnych formatach, oraz rozważenie prowadzenia działań środowiskowych w celu ograniczenia niepobierania przysługujących świadczeń;
- c) regularne monitorowanie oraz w razie potrzeby ocena adekwatności wsparcia dochodu, w tym dodatków mieszkaniowych, w stosunku do kosztów mieszkaniowych, na przykład z uwzględnieniem mechanizmów dostosowawczych w odpowiedzi na zmiany tych kosztów. Przy ocenie adekwatności należy wziąć pod uwagę potrzebę unikania pułapek ubóstwa;
- d) ustanowienie, w stosownych przypadkach, mechanizmów zapobiegania eksmisjom poprzez wczesne i systematyczne interwencje służb socjalnych, właściwych organów sądowych i innych powiązanych służb. Środki takie mogą obejmować intensywne wsparcie dla osób zagrożonych eksmisją w radzeniu sobie z zaległościami w spłacie czynszu oraz, w przypadku gdy nie można uniknąć eksmisji, aktywną pomoc w znalezieniu alternatywnego rozwiązania w zakresie przekwaterowania dostosowanego do potrzeb danej osoby lub danego gospodarstwa domowego;

- e) wzmocnienie środków zapobiegawczych oraz ochronnych w odniesieniu do przymusowych eksmisji, zwłaszcza w przypadku rodzin z dziećmi, ze szczególnym uwzględnieniem gospodarstw domowych osób samotnie wychowujących dzieci. Państwa członkowskie powinny zapewnić przejrzyste, terminowe procedury z poszanowaniem proporcjonalności, sprawiedliwości proceduralnej i skutecznych środków odwoławczych, przy jednoczesnym poszanowaniu praw właścicieli;
- f) zapewnienie, aby żadne dziecko nie było pozbawione odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz zagwarantowanie w razie potrzeby terminowego i odpowiedniego zakwaterowania zastępczego, przy jednoczesnym zachowaniu jedności rodziny w najlepszym interesie dziecka;
- g) zapewnienie, aby żadne dziecko ani młoda osoba dorosła nie opuszczały placówki opiekuńczej lub opieki zastępczej bez odpowiednich warunków mieszkaniowych i kompleksowych usług wsparcia, w tym wsparcia finansowego oraz programów przygotowawczych mających pomóc im w usamodzielnieniu się;
- h) wprowadzenie wczesnego doradztwa zapobiegawczego w placówkach oświatowych w oparciu, w stosownych przypadkach, o istniejące usługi doradztwa edukacyjnego, a także w miejscach pracy lub placówkach dla młodzieży, aby pomagać w wykrywaniu sytuacji zagrożenia, zapobiegać wczesnemu kończeniu nauki i ułatwiać odpowiednie kierowanie osób do właściwych służb i zapobiegać wykluczeniu mieszkaniowemu dzieci i osób młodych;
- i) udostępnienie doradztwa i wsparcia społecznego osobom starszym oraz osobom z niepełnosprawnościami, aby zapobiec wykluczeniu mieszkaniowemu;
- j) zapewnienie równego traktowania osób zagrożonych dyskryminacją w dostępie do odpowiednich mieszkań i podstawowych usług w przypadku wszystkich form tytułu prawnego do mieszkania;
- k) zapewnienie terminowego, zindywidualizowanego wsparcia osobom opuszczającym placówki czasowego pobytu, takie jak więzienia, szpitale, ośrodki zakwaterowania dla osób ubiegających się o ochronę międzynarodową oraz zakłady opiekuńcze, w celu zapewnienia bezpiecznego długoterminowego zakwaterowania. Obejmuje to osoby o szczególnych potrzebach w zakresie zdrowia psychicznego, w wyniku nadużywania substancji odurzających lub wymagające opieki długoterminowej. W tym celu państwa członkowskie mogłyby zachęcać do stosowania międzysektorowych protokołów wypisu z udziałem właściwych organów publicznych i odpowiednich usługodawców oraz do stosowania wzmocnionych środków wsparcia mających na celu zapobieganie wszelkim zakłóceniom ścieżek opieki.

WSPARCIE DLA OSÓB DOŚWIADCZAJĄCYCH BEZDOMNOŚCI

- 6) Aby skrócić czas bezdomności lub polegania na zakwaterowaniu doraźnym lub tymczasowym, zaleca się, aby państwa członkowskie zapewniły ukierunkowane na człowieka, zintegrowane i dostępne wsparcie poprzez:
- a) dostępne i sprzyjające włączeniu społecznemu systemy wsparcia, w tym na przykład indywidualną ocenę potrzeb, dostosowane do potrzeb plany wsparcia, określone role w zakresie udzielania wsparcia (takie jak opiekunowie sprawy i doradcy mieszkaniowi) i zarządzanie przypadkiem w najbardziej złożonych sprawach; zespoły środowiskowe i oparte na społeczności zespoły multidyscyplinarne z udziałem pracowników ochrony zdrowia i opieki, pracowników socjalnych oraz banków żywności. Zespoły środowiskowe mogłyby również dostarczać informacji i wskazówek, aby pomóc w dostępie do praw, podstawowych usług, ewidencji ludności i dokumentacji, edukacji i integracji na rynku pracy;
 - b) zapewnienie, aby wszelkie środki porządku publicznego dotyczące przestrzeni publicznej były stosowane z poszanowaniem godności i praw podstawowych osób doświadczających bezdomności;
 - c) normy zapewniające spójne usługi wsparcia wysokiej jakości, w tym wsparcie dostosowane do potrzeb dzieci;
 - d) podejście oparte na punkcie kompleksowej obsługi obejmujące terminowe i uproszczone kierowanie do odpowiednich agencji zabezpieczenia społecznego, pomocy społecznej oraz łatwo dostępnych usług socjalnych i zdrowotnych;
 - e) systemy wsparcia pomagające zapobiegać niepotrzebnemu rozdzielaniu rodzin, działające w najlepszym interesie dziecka i gwarantujące, że żadne dziecko nie pozostanie bez dachu nad głową ani nie trafił do schronień doraźnych czy miejsc zakwaterowania tymczasowego lub nie znajdzie się w innej sytuacji bezmieszkaniowości;
 - f) aktywne wsparcie zatrudnienia, w tym poprzez ułatwianie rejestracji w służbach zatrudnienia oraz opracowywanie zindywidualizowanych ścieżek zatrudnienia, wsparcie socjalne i wsparcie na rzecz utrzymania zatrudnienia oraz wsparcie dla pracodawców;

- g) zapewnienie, aby osoby doświadczające bezdomności były informowane o przysługujących im na mocy przepisów Unii²⁸ prawach do otwarcia podstawowego rachunku płatniczego w instytucjach kredytowych znajdujących się na ich terytorium i korzystania z tego rachunku, niezależnie od tego, czy mają one stały adres;
- h) rozszerzenie dostępu do stabilnych rozwiązań mieszkaniowych dla osób doświadczających bezdomności, w tym rodzin z dziećmi, poprzez współpracę z publicznymi i prywatnymi podmiotami oferującymi mieszkania, społecznymi agencjami najmu i inkluzywnymi mechanizmami przydziału, oraz za pośrednictwem modeli spółdzielczych i opartych na społeczności, którym towarzyszą odpowiednie usługi wsparcia, a także promowanie koordynacji między organizacjami opartymi na społeczności i i agencjami służb publicznych w celu zapobiegania przerwom w udzielaniu wsparcia po zapewnieniu zakwaterowania;
- i) zapewnienie, aby zakwaterowanie doraźne i tymczasowe, w tym zakwaterowanie z podziałem na płeć, było osiągalne, bezpieczne, dostępne i by zapewniało odpowiednie wsparcie i zaspokajało potrzeby wszystkich osób doświadczających bezdomności, w tym rodzin z dziećmi oraz ofiar przemocy domowej i seksualnej, przy jednoczesnym wspieraniu ich przechodzenia w kierunku stabilnych warunków mieszkaniowych;
- j) uznanie i wspieranie roli osób, które doświadczyły bezdomności, w zwiększaniu zaufania, dostępu i skuteczności usług wsparcia oraz środków ułatwiających włączenie społeczne i dostęp do mieszkań;
- k) środki mające na celu zapobieganie i przeciwdziałanie stygmatyzacji i praktykom dyskryminacyjnym w dostępie do mieszkań, takie jak przejrzyste kryteria dotyczące list oczekujących na mieszkania socjalne, szkolenia na temat przeciwdziałania uprzedzeniom dla pracowników sektora mieszkaniowego oraz usługi wsparcia dla najemców borykających się z dyskryminacją;

²⁸ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego (Dz.U. L 257 z 28.8.2014, s. 214).

- l) wzmocnienie środowiskowych usług wsparcia społecznego oraz koordynacji usług społecznościowych i publicznych dla osób mieszkających w nieformalnych osiedlach w celu poprawy dostępu do stabilnych i bezpiecznych mieszkań.

DOSTĘP DO ODPOWIEDNICH I BEZPIECZNYCH ROZWIĄZAŃ MIESZKANIOWYCH

- 7) Zaleca się, aby państwa członkowskie zwiększyły podaż mieszkań socjalnych i przystępnych cenowo w odpowiedzi na potrzeby demograficzne, lokalne niedobory i dysproporcje terytorialne, w szczególności poprzez:
 - a) promowanie warunków wynajmu długoterminowego dla prywatnych wynajmujących i najemców przez
 - zapewnienie ram prawnych ułatwiających bezpieczne i dobrze funkcjonujące stosowanie umów najmu długoterminowego,
 - umożliwienie, w stosownych przypadkach, ukierunkowanego stosowania proporcjonalnych zachęt finansowych dla wynajmujących do oferowania długoterminowych przystępnych cenowo i bezpiecznych rozwiązań mieszkaniowych, w szczególności dla rodzin z dziećmi i osób młodych,
 - zwiększenie jasności prawa i skuteczności odpowiednich procedur eksmisji oraz
 - równoważenie zasobów przeznaczonych do najmu długoterminowego wykorzystywanych do celów najmu krótkoterminowego, jeżeli jest to należycie uzasadnione;
 - b) zadbanie o to, aby środki w zakresie renowacji, efektywności energetycznej i rewitalizacji dzielnic obejmowały zabezpieczenia społeczne zapobiegające przesiedleniom;
 - c) zachęcanie zarówno do publicznych, jak i prywatnych inwestycji w nowe budynki, renowację lub zmianę przeznaczenia istniejących budynków w celu zwiększenia zasobów mieszkań socjalnych i przystępnych cenowo;
 - d) umożliwianie wprowadzania i wspieranie modeli mieszkaniowych ukierunkowanych na przystępność cenową, w tym mieszkań socjalnych i publicznych, spółdzielni mieszkaniowych, stowarzyszeń mieszkaniowych nastawionych na ograniczony zysk, wspólnotowych funduszy powierniczych, a także społecznych agencji najmu oraz innych podejść nastawionych na ograniczony zysk lub nienastawionych na zysk;

- e) promowanie i zwiększanie skali innowacyjnych koncepcji wspólnego zamieszkiwania, takich jak rozwiązania oparte na współdzieleniu przestrzeni, mieszkania klastrowe, mieszkania współdzielone i wielopokoleniowe rozwiązania mieszkaniowe, w tym, w stosownych przypadkach, obejmujących wspólne udogodnienia i usługi wsparcia; oraz ułatwienie stosowania tymczasowych i przejściowych modeli mieszkaniowych dla studentów i osób młodych, na przykład kojarzenia studentów z mieszkańcami niedostatecznie wykorzystywanych lokali mieszkalnych;
- f) rozważenie sposobów usprawnienia krajowych, regionalnych i lokalnych procedur planowania i wydawania pozwoleń na potrzeby szybszego budownictwa mieszkaniowego, bez uszczerbku dla norm zrównoważonego rozwoju i jakości mieszkań, przy jednoczesnym dążeniu do włączenia społecznego i spójności terytorialnej, oraz zmniejszanie barier administracyjnych utrudniających działalność podmiotom świadczącym usługi budowlane i przyczynianie się w ten sposób do terminowej realizacji nowych mieszkań socjalnych i przystępnych cenowo tam, gdzie jest to potrzebne, np. poprzez -wykorzystywanie i mobilizowanie gruntów publicznych przy jednoczesnym zapewnianiu ich dobrego połączenia z podstawowymi usługami i działalnością społeczno-gospodarczą;
- g) zwiększenie efektywnego wykorzystania istniejących zasobów mieszkaniowych, w szczególności poprzez ułatwienie zmiany przeznaczenia, renowacji i ponownego wykorzystania istniejących budynków oraz poprzez mobilizację pustostanów i pustych nieruchomości publicznych, a także ograniczenie w jak największym stopniu zbędnych rozbiórek, przy jednoczesnym promowaniu środków mających na celu zmniejszenie przeludnienia i poprawę jakości mieszkań;
- h) poprawa dostępności schronień i mieszkań przejściowych oraz dostępu do nich do czasu pojawienia się długoterminowych i stabilnych rozwiązań mieszkaniowych;
- i) uwzględnienie wpływu zdarzeń związanych z klimatem na podaż mieszkań, w tym w regionach najbardziej oddalonych;
- j) przeznaczenie określonej części nowych inwestycji mieszkaniowych na mieszkania socjalne i przystępne cenowo, odzwierciedlające lokalne potrzeby mieszkaniowe.

- 8) Zaleca się, aby w ramach uzupełnienia wysiłków w celu zwiększenia podaży mieszkań państwa członkowskie wprowadziły w swoich strategiach krajowych odpowiednie, przewidywalne i zrównoważone ramy finansowania i inwestycji. Państwom członkowskim zaleca się również pełne wykorzystanie dostępnego finansowania unijnego i unijnych narzędzi finansowania, w tym przyszłej paneuropejskiej platformy inwestycyjnej na rzecz przystępnych cenowo i zrównoważonych mieszkań, zapowiedzianej w Europejskim planie na rzecz przystępnych cenowo mieszkań²⁹. Środki te mogą pomóc zoptymalizować wykorzystanie zasobów krajowych i unijnych oraz zwiększyć skalę długoterminowych, sprzyjających włączeniu społecznemu i przystępnych cenowo rozwiązań mieszkaniowych, w tym poprzez:
- a) dostosowanie i koordynację zasobów we wszystkich obszarach polityki dotyczących mieszkalnictwa, włączenia społecznego, zatrudnienia, edukacji, zdrowia, opieki długoterminowej, rewitalizacji i renowacji obszarów miejskich w celu zwiększenia spójności i wpływu polityki;
 - b) zadbanie o to, aby działania wspierane ze środków publicznych obejmowały, w stosownych przypadkach, jasne warunki dotyczące przystępności cenowej, dostępności, zrównoważonego rozwoju i inkluzywnego przydziału mieszkań oraz powiązań z usługami opartymi na społeczności;
 - c) wdrażanie innowacyjnych modeli finansowania, takich jak fundusze odnawialne, fundusze inwestycyjne o oddziaływaniu społecznym, finansowanie mieszane i gwarancje publiczne, w tym modele czynszu opartego na kosztach i wymogi w zakresie reinwestycji, w celu wspierania długoterminowej przystępności cenowej podaży mieszkań oraz mobilizacji zarówno kapitału publicznego, jak i prywatnego na rzecz przystępnych cenowo mieszkań i mieszkań socjalnych;
 - d) zniechęcanie do szkodliwych zachowań spekulacyjnych na rynku mieszkaniowym, na przykład przez opracowanie skutecznej polityki podatkowej i poprawę przejrzystości rynku;
 - e) wsparcie w zakresie opracowywania projektów i pomoc techniczną dla władz lokalnych i regionalnych, organizacji gospodarki społecznej oraz nastawionych na ograniczony zysk lub nienastawionych na zysk podmiotów oferujących mieszkania;

²⁹ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów COM/2025/1025 final:Europejski plan na rzecz przystępnych cenowo mieszkań.

- f) promowanie partnerstw publiczno-prywatnych, w tym z władzami lokalnymi, instytucjami szkolnictwa wyższego i szkolenia, pracodawcami, podmiotami oferującymi mieszkania i organizacjami gospodarki społecznej, w celu zapewnienia mieszkań socjalnych i przystępnych cenowo, w tym projektów mieszkaniowych dla studentów, stażystów i praktykantów oraz mieszkań o mieszanym przeznaczeniu;
 - g) zwiększenie inwestycji wspierających budowę i renowację mieszkań przystępnych cenowo i mieszkań socjalnych, w tym poprzez wykorzystanie instrumentów finansowych i finansowania mieszanego w ramach obecnej polityki spójności, przy jednoczesnym wykorzystaniu elastyczności oferowanej w ramach jej przeglądu śródkresowego³⁰, w celu realokacji finansowania UE na przystępne cenowo mieszkania; oraz wykorzystanie zmienionych zasad pomocy państwa dotyczących usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym³¹, które zawierają specjalne kategorie zarówno mieszkań socjalnych, jak i przystępnych cenowo.
- 9) Zaleca się, aby państwa członkowskie wspierały osoby doświadczające wykluczenia mieszkaniowego w dostępie do stabilnych mieszkań i ich utrzymaniu poprzez:
- a) promowanie dostępu do długoterminowych i bezpiecznych mieszkań, zgodnie z podejściem opartym na zapewnieniu dostępu do mieszkania, na przykład modelem „najpierw mieszkanie”, stałego finansowania i międzysektorowej koordynacji środków;
 - b) wprowadzenie odpowiednich i właściwych zintegrowanych usług wsparcia dotyczących nie tylko przejścia na odpowiednie i bezpieczne warunki mieszkaniowe, ale także ich utrzymania. Mogą one obejmować na przykład wsparcie w poszukiwaniu mieszkania, podnoszenie i zmianę kwalifikacji oraz wsparcie w dostępie do zatrudnienia i utrzymaniu zatrudnienia, pomoc finansową i prawną, szkolenia w zakresie umiejętności życiowych i wsparcie następcze, aby zapobiec ponownemu wykluczeniu mieszkaniowemu;

³⁰ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2025/1914 z dnia 18 września 2025 r. w sprawie zmiany rozporządzeń (UE) 2021/1058 i (UE) 2021/1056 w odniesieniu do środków szczególnych mających na celu sprostanie strategicznym wyzwaniom w kontekście przeglądu śródkresowego (Dz.U. L, 2025/1914, 19.9.2025).

³¹ [Decyzja Komisji \(UE\) 2025/2630 z dnia 16 grudnia 2025 r. w sprawie stosowania art. 106 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy państwa w formie rekompensaty z tytułu świadczenia usług publicznych, przyznawanej przedsiębiorstwom zobowiązanym do wykonywania usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym, i uchylająca decyzję 2012/21/UE \(Dz.U. L, 2025/2630, 19.12.2025\).](#)

- c) zwiększenie dostępności odpowiednich rozwiązań mieszkaniowych dla osób doświadczających wykluczenia mieszkaniowego, w szczególności rodziców z dziećmi, oraz zapewnienie ich uwzględnienia i priorytetowego traktowania w mechanizmach przydziału mieszkań socjalnych;
 - d) promowanie dostępu do odpowiedniego wsparcia finansowego, takiego jak gwarancje najmu, pożyczki uprzywilejowane i dodatki mieszkaniowe, razem z dostępnymi informacjami dotyczącymi sposobu uzyskania takiego wsparcia i niezbędnej wiedzy finansowej.
- 10) Zaleca się, aby państwa członkowskie wdrożyły ukierunkowane środki wspierające osoby młode o niskich dochodach, w tym studentów borykających się z wykluczeniem mieszkaniowym, które może stanowić barierę w dostępie do szkolnictwa wyższego, kształcenia i szkolenia zawodowego i staży lub programów przygotowania zawodowego oraz w ich ukończeniu. Środki te mogą obejmować następujące elementy:
- a) tworzenie i wykorzystywanie skutecznych sieci łączących usługi socjalne dla młodzieży z ogólnymi usługami socjalnymi, aby pomóc osobom młodym w znalezieniu odpowiednich rozwiązań mieszkaniowych, które zaspokoją ich potrzeby rodzinne, edukacyjne i w zakresie zatrudnienia;
 - b) zwiększenie podaży przystępnych cenowo mieszkań studenckich w pobliżu placówek edukacyjnych i szkoleniowych, w tym dla studentów korzystających z wymian w ramach mobilności edukacyjnej lub staży za granicą;
 - c) zapewnianie dostępnych wytycznych i praktycznego wsparcia w celu udzielania porad i pomocy w zakresie praw najmu i procedur administracyjnych, w tym za pośrednictwem ośrodków doradczych w instytucjach edukacyjnych;
 - d) zapewnienie środków podatkowych i finansowych, w tym pożyczek uprzywilejowanych, aby pomóc studentom i osobom młodym o ograniczonych środkach finansowych w znalezieniu mieszkania;
 - e) podjęcie ukierunkowanych działań w celu poprawy dostępu do odpowiednich i przystępnych cenowo mieszkań dla osób młodych zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym mieszkających na obszarach wiejskich, oddalonych i o niekorzystnych warunkach.

- 11) Zaleca się, aby państwa członkowskie połączyły w swoich krajowych ramach strategicznych politykę ukierunkowaną na człowieka z polityką ukierunkowaną na konkretny obszar (taką jak planowanie i rewitalizacja obszarów miejskich, lokalny rozwój gospodarczy i polityka transportowa), aby uniknąć niedopasowania między możliwościami zatrudnienia a przystępnymi cenowo mieszkaniami, w szczególności na obszarach, na których występują nieobsadzone wakaty.
- 12) Zaleca się, aby państwa członkowskie wprowadziły środki wspierające dostosowanie mieszkań dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych wymagających opieki długoterminowej, zwłaszcza osób zagrożonych ubóstwem. Powinno to umożliwić takim osobom jak najdłuższe mieszkanie w swoich domach i uniknięcie wykluczenia mieszkaniowego. Środki te należy opracować w taki sposób, aby uniknąć nieproporcjonalnych obciążeń związanych z budową i renowacją. Środki takie promują niezależne życie i włączenie w życie społeczności oraz zapobiegają tworzeniu segregacyjnych rozwiązań mieszkaniowych.

MONITOROWANIE, OCENA I ZARZĄDZANIE

- 13) Zaleca się państwom członkowskim podjęcie następujących działań:
 - a) wprowadzenie ukierunkowanych i współmiernych mechanizmów monitorowania i oceny, opartych na wskaźnikach wyników, w celu oceny skuteczności ich strategii zwalczania wykluczenia mieszkaniowego i bezdomności oraz zapewnienie dostosowania polityki w razie potrzeby i bez zwiększania obciążeń administracyjnych;
 - b) składanie Komisji co pięć lat sprawozdania z wyników swoich krajowych działań monitorujących oraz z postępów we wdrażaniu niniejszego zalecenia, w miarę możliwości z wykorzystaniem istniejących mechanizmów sprawozdawczych;
 - c) zapewnienie skutecznego wielopoziomowego zarządzania i koordynacji między władzami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi oraz współpracy z odpowiednimi zainteresowanymi stronami, w tym szkołami wyższymi, organizatorami kształcenia i szkolenia zawodowego, lokalnymi pracodawcami, społeczeństwem obywatelskim, i z organizacjami gospodarki społecznej oraz podmiotami oferującymi mieszkania;

- d) uproszczenie ram prawnych i administracyjnych w celu zmniejszenia obciążeń administracyjnych oraz zapewnienie terminowego i uproszczonego dostępu do mieszkań i powiązanych usług wsparcia społecznego, zdrowotnego, edukacyjnego, w zakresie zatrudnienia i usług opartych na społeczności;
- e) zwiększenie możliwości i jakości usług mających na celu wspieranie osób doświadczających wykluczenia mieszkaniowego, w tym za pośrednictwem szkoleń, jasnego podziału obowiązków i odpowiednich zasobów dla personelu świadczącego te usługi;
- f) zapewnienie znaczącego zaangażowania osób, które doświadczyły wykluczenia mieszkaniowego i bezdomności, organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz organizacji gospodarki społecznej, zwłaszcza na szczeblu lokalnym, w opracowywanie, wdrażanie i ocenę polityk mających na celu zapobieganie wykluczeniu mieszkaniowemu i bezdomności oraz ograniczanie tych zjawisk;
- g) dalszą współpracę z innymi państwami członkowskimi, a także z zainteresowanymi stronami z sektora prywatnego i publicznego na różnych szczeblach w celu wspierania wymiany wiedzy, promowania wzajemnego uczenia się, spójnego świadczenia usług, wymiany najlepszych praktyk, skutecznego opracowywania i wdrażania polityki w dziedzinie wykluczenia mieszkaniowego;
- h) aktywne wnoszenie wkładu w prace europejskiej platformy zwalczania bezdomności jako kluczowego forum koordynacji, wymiany i współpracy między państwami członkowskimi, władzami lokalnymi i regionalnymi, Komisją Europejską, Parlamentem Europejskim, Europejskim Komitetem Regionów, Europejskim Komitetem Ekonomiczno-Społecznym i innymi odpowiednimi zainteresowanymi stronami, w tym poprzez dzielenie się wiedzą, gromadzenie dowodów, koordynację polityki, wzajemne uczenie się i ułatwianie dostępu do finansowania oraz w synergii z pracami Komitetu Ochrony Socjalnej i obszarami prac europejskiego sojuszu na rzecz mieszkalnictwa;
- i) promowanie zaangażowania partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego odgrywających kluczową rolę w walce z wykluczeniem mieszkaniowym w celu zapewnienia, aby polityka UE odzwierciedlała realia w terenie, w tym poprzez angażowanie osób, które doświadczyły wykluczenia mieszkaniowego.

- 14) Rada z zadowoleniem przyjmuje zamiar Komisji, aby:
- (a) ułatwiać i wspierać działanie europejskiej platformy zwalczania bezdomności:
 - (i) w zakresie opracowywania wieloletnich programów prac w celu wsparcia państw członkowskich w realizacji działań określonych w niniejszym zaleceniu;
 - (ii) w dalszych działaniach w zakresie wzajemnego uczenia się;
 - (b) dokonywać przeglądu postępów we wdrażaniu niniejszego zalecenia i pięć lat po jego przyjęciu złożyć Radzie sprawozdanie sporządzone na podstawie sprawozdań państw członkowskich;
 - (c) zintensyfikować wysiłki na rzecz podnoszenia świadomości oraz wysiłki w zakresie komunikacji i szerzej rozpowszechniać wyniki i przykłady dobrych praktyk, w tym w zakresie wykorzystania funduszy UE do przeciwdziałania wykluczeniu mieszkaniowemu, na szczeblu Unii oraz wśród państw członkowskich i odpowiednich zainteresowanych stron.

Sporządzono w Brukseli

*W imieniu Rady
Przewodniczący/Przewodnicząca*